

PROGRAM VAN BEGINSELEN DER CHRISTELIJK-HISTORISCHE UNIE

Vastgesteld 9 Juli 1908, aangevuld 21 September 1917,
12 April 1928 en 20 April 1938.

Algehele herziening vastgesteld 16 Mei 1951.

Artikel 1.

1. Bij de uitoefening van het gezag in de staat behoort richtsnoer en toetssteen te zijn hetgeen in de Heilige Schrift wordt geopenbaard, ongeacht de personen, die met enig overheidsgezag zijn bekleed.

2. Ter beoordeling van de vraag, wat op staatkundig gebied dat richtsnoer en die toetssteen zijn, worde gelet niet alleen op de stellige uitspraken der Heilige Schrift, maar ook op het oordeel der Christelijke Kerk en op de leiding Gods in de geschiedenis der volkeren.

Artikel 2.

1. De overheid is als zodanig Gods dienares en in beginsel alleen verantwoordelijk tegenover Hem, aan Wien zij haar gezag ontleent.

2. Zij is daarom noch orgaan des volks noch der volksvertegenwoordiging.

3. Echter kunnen de personen, met de uitoefening van de taak der overheid belast, aan andere niet van haar afhankelijke personen (b.v. de Staten-Generaal) voor hun handelingen verantwoordelijk worden gesteld.

Artikel 3.

De overheid is geroepen de Christelijk-Historische grondslagen van het volksleven te bevestigen en de Christelijke beginselen in het staatsleven te eerbiedigen.

Artikel 4.

1. In overeenstemming met de historische ontwikkeling van het Christendom op Nederlandse bodem moet Nederland bestuurd worden als een Christelijke staat in Protestantse zin.

2. De overheid dient Gods Naam te belijden en de Grondwet behoort te erkennen, dat de overheid Gods dienaar is.

Artikel 5.

Het constitutionele Koningschap, opgedragen aan het Huis van Oranje is de vrucht van de leiding Gods met ons volk in de ontwikkeling van 's lands historie en terecht in onze Grondwet bevestigd.

Artikel 6.

Het is de plicht zowel van de overheid als van de volksvertegenwoordiging de nationale en geestelijke goederen, in dit program bedoeld, te bewaren en zo nodig te beschermen tegenover allen, die deze willen aanranden.

Artikel 7.

1. Het doel van de Christelijk-Historische Unie is, de door haar beleden beginselen tot erkenning — niet om de regeermacht in handen van met zekere Christelijke beginselen instemmende personen — te brengen.

2. Het is dus niet zozeer te doen om majoriteit (de meerderheid der kiesgerechtigden) als wel om autoriteit (gezag van het Woord Gods), niet om het succes van de partij, maar om de macht van het beginsel.

3. Hierop dient, zowel bij de organisatie van de partij als bij de samenwerking met andere partijen, in de eerste plaats te worden gelet.

Artikel 8.

1. Aangezien geheel het volk zich aan het gezag van het Woord Gods heeft te onderwerpen, verzet de Christelijk-Historische Unie zich tegen een groepering des volks in twee delen naar godsdienstige onderscheiding.

2. Daaruit volgt evenwel niet, dat geen rekening moet worden gehouden met het feit, dat hier te lande ten gevolge van de werking der beginselen, door de Franse Revolutie gehuldigd en door de mede daaruit voortvloeiende loochening van het Goddelijk gezag op staatkundig gebied, het uiteengaan der politieke partijen ten aanzien van de al of niet-erkenning van dat gezag heeft plaats gehad en in de hand is gewerkt.

Artikel 9.

1. De overheid oefent haar gezag uit, het volk ten goede en daarom onder medewerking van het volk.
2. Deze medewerking neme toe naarmate de taak der overheid zich uitbreidt.

Artikel 10.

De overheid behandelde de Kerk in haar verschillende institutaire verschijningsvormen als van eigen rechte; niet als een vereniging, maar als openbaring van het Lichaam van Christus in het volksleven sui juris (met eigen rechtskarakter). Zij beschermde haar in de uitoefening van de eredienst, behoudens hare onderworpenheid aan de strafwet, en eerbiedigde de historisch verkregen rechten, ook die, welke oorsprong is te vinden in de geschiedenis van ons vaderland vóór de Franse Revolutie. Zij beschermde ieders recht om zich van een kerk los te maken.

Artikel 11.

1. De overheid late de kerken, die hier krachtens haar diaconaat in de eerste plaats een taak hebben en de (aanvaardbare) maatschappelijke organen van het particulier initiatief vrij, het werk der barmhartigheid aan armen en andere zorgbehoevenden naar eigen inzicht te regelen.

2. Zij steune daarbij het werk van genoemde kerken en instellingen, voor zover hiermede een algemeen volksbelang gediend wordt.

3. Voor zover daartoe uit overheidskassen geldelijke bijstand wordt verleend, beperke zich het van overheidswege uitgeoefende toezicht tot controle op de besteding der gelden overeenkomstig het doel, waarvoor de gelden zijn aangevraagd, met eerbiediging van het ambtsgeheim der ambtsdragers en verzorgers.

4. Wanneer van overheidswege maatschappelijke zorg wordt geoefend, die de particuliere levenssfeer der zich in zorg bevindende gezinnen raakt, behoren zoveel mogelijk bij de toepassing dezer zorg de kerkelijke en particuliere organen van bijstand te worden ingeschakeld, die bij de levenssfeer der betrokkenen passen.

Artikel 12.

1. De overheid handhave het Christelijk-Historisch karakter van ons volksleven door bevordering van de Zondagsrust, door er tegen te waken, dat het karakter van de Zondag als Christelijke rustdag zou verloren gaan en door de instandhouding van de algemeen erkende Christelijke feestdagen.

2. Zij doe de arbeid, waarop zij invloed kan uitoefenen, op Zondag zoveel mogelijk stilstaan.

Artikel 13.

De overheid is verplicht te waken voor de openbare zedelijkheid, o.a. door van het terrein van het openbare leven te weren al wat te dien aanzien in strijd is met Gods wil en wet.

Artikel 14.

1. De overheid behoort hier te lande, in verband met de Nederlandse staatkundige ontwikkeling en economische toestanden, het hoger onderwijs krachtig te bevorderen, met dien verstande, dat zij daarbij in de eerste plaats de instandhouding en uitbouw van de openbare universiteiten en hogescholen tot voorwerp van haar bemoeienis maakt als nationale instellingen ter ontwikkeling der wetenschap en ter vorming en opleiding tot verschillende ambten en maatschappelijke betrekkingen, waarvoor een wetenschappelijke opleiding vereist is of dienstig kan zijn.

2. Het bijzonder hoger onderwijs worde door haar gesteund, voor zover zijn instellingen mede bijdragen tot de bloei van de wetenschap en de bevordering van onze nationale cultuur.

3. Onder handhaving van het klassiek-Nederlandse ideaal van de vrijheid van wetenschappelijk onderzoek, streve de overheid naar volledig herstel van de faculteiten der Godgeleerdheid, en aarzele zij niet in het openbaar belijdenis te doen van de Christelijke religie, voor zover zij betrokken is bij een herordening van de vakken der theologische wetenschap, welke erkenning der Openbaring insluit.

Artikel 15.

1. Voor zover het onderwijs, behoudens dat, bedoeld in

artikel 14, van overheidswege wordt gegeven, behoort dit te voldoen aan de eisen ener Christelijke opvoeding.

2. Waar de toepassing van dit beginsel in een land met een historisch verleden als het onze (en met de daaruit ontstane toestanden) 'zwarigheden' ontmoet, worden deze het best uit de weg geruimd door:

- a. aan de ouders of degenen, die daartoe door dezen zijn aangewezen, rechtmatige invloed op de gang van het onderwijs in al zijn geledingen te verzekeren;
- b. ten aanzien van het bijzonder onderwijs dezelfde medewerking en financiële ondersteuning te geven als aan het openbaar onderwijs.

3. De overheid behoort op de gang en de ontwikkeling van het ganse onderwijs toezicht te houden en is verplicht het krachtig te steunen. Die steun worde evenwel niet verstrekt aan scholen, waar zedelijkheid en eerbied voor de wet worden ondermijnd.

Artikel 16.

De overheid is verplicht te waken tegen vervreemding van ons volk van de nationale cultuur en heeft daarom behalve de plicht tot steun van bestaande activiteit, de taak kunst en wetenschap overeenkomstig de grondslagen van ons volksleven te bevorderen.

Artikel 17.

Voor zover overheidsbemoeiing onmisbaar is, worde hierbij zoveel mogelijk gestreefd naar een geregelde medewerking der ingezetenen, opdat de organische opbouw in alle sferen der samenleving tot ontplooiing kome.

Artikel 18.

Bij het beoordelen en regelen van de sociaal-economische verhoudingen in de samenleving drage de overheid zorg, dat de persoonlijke verantwoordelijkheid van de mens tot haar recht kan komen, zulks mede onder eerbiediging van het eigen karakter der organische verbanden van de samenleving. De overheid bevordere, dat door een ieder ernst wordt gemaakt met hetgeen God van alle mensen eist, ongeacht hun geloof, ras, geslacht of maatschappelijke positie, waaronder mede valt de plicht van de mens om de naaste in de gemeenschap te dienen en voor deze mede-verantwoordelijkheid te dragen.

Artikel 19.

1. Ten aanzien van de regeling der maatschappelijke verhoudingen worde door de wetgever voortdurend rekening gehouden met de groei van het sociale en economische leven.

2. Daarbij sta de gelijkgerechtigheid van allen, onverschillig in welke economische toestand zij zich bevinden, op de voorgrond, wat met zich brengt, dat er zoveel mogelijk gezorgd worde, dat niemand tengevolge van zijn economische afhankelijkheid gedwongen worde tot handelingen, die bij grotere onafhankelijkheid als onzedelijk of onbillijk zouden worden geweigerd.

3. De overheid is geroepen het verkrijgen van een bestaan voor ieder zoveel mogelijk te bevorderen.

4. De samenwerking en saamhorigheid der bedrijfsgenoten moeten met inachtneming van het algemeen belang krachtig worden bevorderd, opdat de sociale gerechtigheid, eis ener Christelijke maatschappij, tot haar recht kome.

Artikel 20.

1. Op de overheid rust de zorg voor de openbare volksgezondheid, hetgeen medebrengt, dat — gelet op de nationale en internationale ontwikkeling ten aanzien der geneeskundige behandeling en verzorging — naar een in dit opzicht redelijk verantwoord en practisch bereikbaar peil dient te worden gestreefd.

2. Bij de organisatie der gezondheidszorg dienen te worden ingeschakeld en bevorderd de medewerking en organisatie van al datgene, wat in de samenleving zijn deugdelijkheid heeft bewezen.

3. Bij de toepassing van enig voorschrift van preventieve of geneeskundige aard is, indien er mogelijkheid van lichamelijke schade bestaat, de toestemming van de betrokkene of bij diens minderjarigheid, die van zijn ouders of voogden vereist, terwijl met mogelijke bezwaren tegen dergelijke ingrijpen ten volle rekening dient te worden gehouden.

Artikel 21.

Een onafhankelijke rechtspraak sta in verband met het zedelijk rechtsbesef der natie volgens de wetten, die berusten

op de opdracht Gods tot het oefenen van gerechtigheid. Bij de vaststelling en toepassing van het strafrecht behoort uitgegaan te worden van het beginsel, dat aan de overheid het recht om te straffen van Godswege is toegekend tot herstel van de geschonden gerechtigheid, desnoods door middel van de doodstraf, waartoe het recht haar in beginsel toekomt, en ter bescherming van individu en maatschappij.

Artikel 22.

1. Het zelfbeschikkingsrecht van provincie en gemeente worde gehandhaafd en versterkt in overeenstemming met de taak, welke deze lichamen, naar historie en grondwet, in ons staatsbestel vervullen.

2. De financiële verhouding tussen het rijk en de provincie, het rijk en de gemeenten en het toezicht op door de wet aangewezen handelingen der provinciale en gemeentebesturen, alsmede de gezagsoefening der hogere organen, zij zodanig, dat het bewustzijn van zelfstandigheid en eigen verantwoordelijkheid van die besturen worde versterkt.

Artikel 23.

Met betrekking tot de Rijksdelen buiten Nederland zij de Regering zich bewust van haar roeping als Christelijke overheid.

Artikel 24.

1. Het beheer der overheidsfinanciën worde, onder controle der volksvertegenwoordiging, zodanig gevoerd, dat de uitgaven blijven binnen de perken, die door een doelmatig beleid worden gesteld.

2. Uitgaven, welke niet uit belastingen kunnen worden bestreden, zijn slechts dan gerechtvaardigd, indien deze aan de verhoging van het welvaartspeil van het volk in al zijn geledingen en tot het behoud van het nationaal volksbestaan bevorderlijk zijn.

3. Het belastingstelsel zij gegrondvest op een rechtvaardige toepassing van het draagkrachtbeginsel, waarbij enerzijds de minst draagkrachtigen worden ontzien en anderzijds de welvaartsbronnen van het volk tot verdere ontwikkeling kunnen komen.

Artikel 25.

1. Ter beveiliging van de nationale en geestelijke goederen van het Nederlandse volk en van het voortbestaan van het Rijk (Nederland, Suriname, de Nederlandse Antillen en Nederlands Nieuw-Guinea) heeft de overheid de plicht ter zee, te land en in de lucht een krijgsmacht in stand te houden.

2. De sterkte van de Nederlandse strijdkrachten worde mede bepaald door de internationale verhoudingen, waarbij gelet dient te worden op de militaire behoefte en de financiële en economische mogelijkheden.

3. De overheid zorge voor de godsdienstige, zedelijke en sociale belangen van de militairen.

4. Het doelmatig gebruik van de voor de krijgsmacht beschikbaar gestelde gelden zij een voorname zorg der overheid.

Artikel 26.

1. Wat betreft het buitenlands beleid, worde krachtige steun verleend aan iedere eerlijke poging tot versterking van de gemeenschap der volken.

2. Inzonderheid worde gestreefd naar verwezenlijking van federatieve samenwerking op democratische grondslag binnen Europa, waartoe eenparige inperking van de soevereiniteit der betrokken staten zo nodig aanvaardbaar is.

3. Internationale verbintenissen, in welke vorm ook, welke kunnen leiden tot geldelijke, militaire of andere lasten voor land of volk, worden niet aangegaan dan na tijdige raadpleging van de Staten-Generaal.